5.Петечук В, Рєпко О. Профілактика травматизму на заняттях з фізичної культури для старшокласників та студентів зво зі спортивно-орієнтованим навчанням: оглядова стаття. *PCS 26*, 2024 (3):51-7. https://pcs.khmnu.edu.ua/index.php/pcs/article/view/238.

Reference

1. Gancheva K. M., Babadzhanyan V. V., Semal N. V., Kuriy O. V., Myronenko S. G. Formation of health-saving competence in higher education students by means of physical culture and sports. *Bulletin of Science and Education*. 2023. No. 7 (13). C. 449-459. DOI:10.52058/2786-6165-2023-7(13)-449-459.
2. Lialina, Larisa Viktorovna. Methods of forming motor activity in physical education lessons. 2022. C 43-44.
3. Momot O. Software of the course “Technologies for the formation of health culture in physical education”. 2022. No 79. C. 66-69.
4. Curriculum for general secondary education institutions PHYSICAL CULTURE 10 - 11 grades (Standard level). Institute for Modernization of Education Content. https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20seredn ya/programy-10-11-klas/2022/08/15/navchalna.programa-2022.fizichna-kultura-10-11-standart.pdf.
5. Petechuk V, Repko O. Prevention of injuries in physical education classes for high school and university students with sports-oriented training: a review article. *PCS 26*, 2024 (3):51-7. https://pcs.khmnu.edu.ua/index.php/pcs/article/view/238.

DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.08(195).23

Плющакова О.В.
https://orcid.org/0000-0003-4144-118X
старший викладач,
Тимошенко О.В.
https://orcid.org/0000-0002-5310-4941
доктор педагогічних наук, професор
Дьоміна Ж.Г.
https://orcid.org/0000-0002-8315-6590
кандидат педагогічних наук, професор
Український державний університет імені Михайла Драгоманова, м. Київ

ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК АКАДЕМІЧНОГО ПИСЬМА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті представлено дослідження наукових праць провідних дослідників з питань формування академічного письма майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти. Встановлено, що формування навичок академічного письма є складовою підготовки сучасних фахівців у галузі фізичної культури і спорту, зокрема й наукових кадрів високої кваліфікації. Виявлено, що навчання академічної культури, наукової етики та практичних навичок академічного письма залишається складною науково-теоретичною проблемою. Успішне засвоєння навичок академічного письма дозволяє майбутнім фахівцям фізичного виховання і спорту розширити коло застосування набутих раніше знань та практичних умінь опису результатів досліджень, створення конспектів, резюме, есе для вирішення проблемних завдань, рецензій, бібліографій, наукових статей, оглядів літератури, тез для виступу на конференціях, а також кваліфікаційних наукових робіт та іншої наукової продукції. На основі вивчення науково-методичної літератури, аналізу досвіду роботи викладачів вітчизняних та іноземних закладів вищої освіти розкрито значення інфокомунікаційних освітніх технологій, визначені основні напрямки та завдання щодо використання новітніх засобів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: *академічне письмо, наукова етика, академічна грамотність, професійна готовність, інфокомунікаційні освітні технології, майбутні фахівці фізичного виховання і спорту, здобувачі вищої освіти, здобувачі наукового ступеня.*

Olena Pliushchakova, Oleksii Tymoshenko, Zhanna Domina. Formation of academic writing skills of future physical education and sports specialists using information and communication technologies. *The article presents a study of scientific works by leading researchers on the formation of academic writing of future specialists in physical education and sports in higher education institutions. It is established that the formation of skills in research activities of higher education students is a necessary condition for the professional training of a modern specialist in the field of physical education and sports. Active research activity in higher education institutions contributes to the manifestation of scientific interest and the improvement of academic communication for the presentation of research results. The purpose of teaching academic writing to future specialists in physical education and sports is, first of all, the development and improvement of language skills in the field of scientific communication and the formation of skills to work with scientific texts of various genres, with an emphasis on annotation. Vocabulary and examples of typical syntax based on academic texts serve as the basis for creating one's own scientific texts.*

Based on the study of scientific and methodological literature, analysis of the work experience of teachers of domestic and foreign higher educational institutions, the importance of information and communication educational technologies was revealed, the main directions and tasks for using the latest teaching tools in the professional training of future specialists in physical education and sports were identified.

Keywords: *academic writing, scientific ethics, academic literacy, professional readiness, information and communication educational technologies, future physical education and sports specialists, higher education students, degree candidates.*

Постановка проблеми. Формування навичок презентації результатів науково-дослідницької діяльності в академічному колі здобувачів вищої освіти є необхідною умовою для професійної підготовки сучасного фахівця у галузі фізичної культури і спорту. Прояву наукового інтересу та активній дослідницькій діяльності у закладах вищої освіти сприяє вдосконалення академічної комунікації для представлення результатів досліджень у вигляді усної та письмової наукової продукції. У зв'язку з тим, що Україна знаходиться у воєнному стані та професійна підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється в умовах дистанційного навчання, велике значення має використання новітніх інфокомунікаційних технологій та сучасних педагогічних здобутків, що підвищує ефективність освітнього процесу.

Навчання наукової етики та практичних навичок академічного письма залишається складною науково-теоретичною проблемою. Успішне засвоєння академічної культури дозволяє майбутнім фахівцям фізичного виховання і спорту розширити коло застосування набутих раніше знань та практичних умінь для підготовки усної та письмової наукової продукції, створення конспектів, резюме, есе для вирішення проблемних завдань, рецензій, бібліографій, наукових статей, оглядів літератури, доповідей для виступу на конференціях, лекцій, вебінарів тощо

Відповідно до стандартів Закону України «Про вищу освіту» система внутрішнього забезпечення якості освіти передбачає здійснення певних процедур і заходів, які тісно пов'язані саме із використанням інфокомунікаційних освітніх технологій. При цьому значна увага приділяється основним положенням наукової етики, зокрема проблемі плагіату, академічної доброчесності та правилам цитування наукових джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття, що незмінно асоціюється зі сферою академічного письма – академічна грамотність. Цей збірний термін поєднує металінгвістичні компетенції, що є умовою розвитку академічної культури у здобувачів вищої освіти та здобувачів наукового ступеня [1; 6]. Дослідники визначають академічну грамотність як здатність до ефективної комунікації у сучасному академічному колі. На думку М. Козолупа, Р. Комара [2], І. Серебрянської [5], до змісту академічної грамотності входять навички міжкультурної комунікації з приводу професійно орієнтованих текстів державною мовою, навички критичного мислення та здатність до самоосвіти. Крім умінь «правильного» читання та письма, підкреслюється важливість розвитку певного способу мислення, придатного для культурного академічного середовища. Так, у структурі академічної грамотності A. Vorenberg [9] виділяє такі складові: вузько-дисциплінарні вміння (цитування, створення текстів наукового та професійного жанру); міждисциплінарні вміння (читання, письмова мова, усне мовлення, аудіювання); знання про цінності академічного дискурсу різних жанрів; критичне мислення; здатність до самоосвіти; мотивація; рефлексія.

При цьому, як вказує I. Bruce [10], засвоєння засадами академічного письма відбувається у декілька етапів. На першому етапі здійснюється формування ключових компетенцій з метою деконструкції та реконструкції дискурсу дисципліни, на входження до якого претендує здобувач освіти чи здобувач наукового ступеня. На другому етапі відбувається вироблення «авторського стилю» і формування «авторської ідентичності» у тому дискурсивному колі, частиною якого має намір стати здобувач освіти / наукового ступеня. І на третьому етапі відбувається набуття критичної компетенції, що дозволяє продукувати власні нові ідеї в межах певної академічної спільноти. Цілком очевидно, що освітній компонент «Наукова етика та академічне письмо» відрізняється від інших університетських дисциплін, завдання яких полягає насамперед у передачі системи знань. На відміну від таких предметно орієнтованих освітніх компонентів, ця навчальна дисципліна є діяльнісно орієнтованою, оскільки має на меті формування компетенцій.

М**ета дослідження** – дослідити проблеми навчання академічного письма майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту з використанням інфокомунікаційних технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Академічне письмо – це стиль викладу, який дослідники використовують для визначення інтелектуальних меж своїх дисциплін і конкретних галузей знань. Воно зосереджується на доказових аргументах та логічних міркуваннях, що допомагають зрозуміти предмет. Автори можуть використовувати цей формат, щоб визначити й проаналізувати концепцію та запропонувати теорію або раціональний висновок. Професіонали можуть використовувати наукове письмо по-різному залежно від сфери своєї діяльності. Наприклад, студенти використовують цей тип письма, щоб пояснити свої дослідження та популяризувати висновки, тоді як літературні критики використовують академічне письмо, щоб зробити переконливий аргумент за допомогою досліджень, заснованих на фактах. Характерними рисами академічного письма є офіційний тон, чіткий фокус на досліджуваній проблемі й точний вибір слів. Подібно до спеціальних мов, заведених в інших професіях, як-от юриспруденція або медицина, академічне письмо призначене для передачі узгодженого значення складних ідей або концепцій у межах спільноти наукових експертів і практиків.

Слід зазначити, що в розвитку комунікативної компетенції майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, зокрема через малу кількість годин, відведених на розвиток цієї навички, формування академічної грамотності є слабкою ланкою. У результаті здобувач вищої освіти не спроможний писати академічні тексти через такі когнітивні проблеми, як: невміння організовувати та структурувати тексти згідно з нормами та вимогами; відсутність навичок аналізу інформації та виокремлення ключової інформації. Зі свого боку, Г. Хоружий [7] вказує, що лінгвістичні проблеми пов'язані з невмінням використовувати лексичні, граматичні та синтаксичні засоби, що забезпечують зв'язність тексту; з невмінням обрати лексичні одиниці відповідно до жанру та контексту академічного тексту.

На думку О. Кузнєцової [3], ефективна письмова комунікація в академічному середовищі передбачає здатність створювати різні жанри письмових робіт на основі сформованих професійних навичок письма, критичного мислення, самостійності та саморефлексії. Традиційно академічні жанри поділяються на первинні та вторинні. До первинних

належать наукова стаття, академічна рецензія, монографія, дисертація, до вторинних – інструкція, тези, автореферат, спеціалізована енциклопедична стаття, наукова дискусія, опис наукового проєкту. Жанри академічного листа відрізняються низкою особливостей, а саме: простою структурою (вступ, основна частина, висновок); цитуваннями та посиланнями на роботи інших авторів; усвідомленням майбутньої аудиторії; чіткістю та точністю висловлювань; дотриманням правил пунктуації, граматики та орфографії. Отже, на першому етапі здобувачі вищої освіти чи наукового ступеня знайомляться з основами академічного письма українською мовою у цілому та з правилами оформлення і побудови окремих елементів наукового тексту. Другий етап «Аудіювання і професійне мовлення» передбачає вдосконалення різних форм усної мовленнєвої діяльності (публічний виступ, презентація наукового дослідження, дискусія, переговори). Останній, третій етап «Аналіз наукового / професійного тексту» має на меті формування у здобувачів комунікаційних компетентностей, достатніх для здійснення спілкування державною мовою з високим рівнем техніки, логічності та грамотності мовлення для вирішення різноманітних фахових завдань як під час подальшого навчання, так і у майбутній науковій і професійній діяльності. Освітній компонент формує необхідний теоретичний і практичний базис знань з української мови як засобу комунікації у науково-професійному середовищі (читання літератури за фахом у режимах пошуково-інформативного, переглядового та аналітичного читання).

Слід зазначити, що на кожному етапі реалізуються певні навички та вміння здобувачів вищої освіти. Процес написання не лінійний, а ітеративний, коли текст переглядається і редагується багато разів. Під час аналізу академічного тексту виокремлюються такі лексико-граматичні особливості мови, характерні для академічної письмової комунікації, як: абстрактно-узагальненість (використання мовних одиниць абстрактного та узагальненого значення, абстрактної лексики, в тому числі термінологічної); безособовість (вживання пасивних, безособових і неозначено особових конструкцій, а також складносурядних і складнопідрядних речень, у яких переважають іменники, прикметники та безособові форми дієслова); підкреслена логічність (використання сполучникових речень, причинно-наслідкових сполучників, вступних слів та зворотів, поділ висловлювання на логічні частини, абзаци); термінологічність (добір і вживання спеціальних термінів і слів / словосполучень, що позначають наукові або технічні поняття); точність (вживання термінів, обмеження синонімічних замін, вживання вступних конструкцій у функції уточнення, використання в тексті бібліографічних посилань); об'єктивність (використання знаків, формул та засобів наочності (схем, графіків, діаграм, малюнків, таблиць тощо). Для розвитку навичок академічного письма майбутнім фахівцям фізичного виховання і спорту пропонуються науково-дослідницькі тексти з подальшими завданнями на основі прочитаного матеріалу.

За даними Т. Лютого [4], процес розвитку навичок академічного письма охоплює написання анотації зі стислим викладом прочитаного. Це пов'язано з тим, що анотація є обов'язковою вимогою для наукових публікацій. Здобувачі вищої освіти мають вивчати особливості жанру академічного письма, знати конкретні методи підготовки та написання анотації, вчитися визначати мовні елементи, що забезпечують структурну організацію та цілісність письмового повідомлення. Як зазначає Г Хоружий [7], у процесі навчання написання анотації студенти розглядають її основні характеристики: стисліть, змістовність, компактність і структурованість. На прикладі текстів анотацій здобувачі вищої освіти вивчають структуру анотації, аналізують лексичні засоби, які використовуються як ключові слова під час її написання. Робота з майбутніми фахівцями фізичного виховання і спорту передбачає високий ступінь самостійної роботи під час навчання академічного письма, а також збільшення частки завдань, що передбачають самооцінку та самоконтроль. Здобувачам вищої освіти про пропонується спочатку самим оцінити власну роботу, а потім у парній роботі оцінити текст партнера, далі порівняти отримані результати та відредагувати знайдені помилки. Взаємна перевірка і багаторазова самостійна повторна перевірка створюваних текстів, за даними Н. Шліхти, І. Шліхти [8], сприяють розвитку у здобувачів вищої освіти умінь організовувати текст так, щоб хід думок автора був зрозумілий читачеві. Неодноразове редагування тексту сприятиме розвитку гнучкості володіння мовними засобами. Під час редагування письмового тексту в майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту також формуються навички та вміння самооцінювання і саморефлексії. Ці вміння є підґрунтям формування ціннісного ставлення до письмової комунікації. Контроль сформованості письмової наукової комунікації здійснюється як безпосередньо на аудиторних заняттях, так і за результатами участі здобувачів вищої освіти у науково-практичних конференціях з науковою доповіддю, з поданням своїх матеріалів до збірників конференцій (наукові статті, тези доповідей, анотації). Письмові роботи мають відповідати вимогам, характерним для академічної письмової комунікації: лаконічності, логічній послідовності, чіткості, структурній пов'язаності окремих частин тексту.

Специфіка організації освітнього процесу майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту впливає на відвідуваність аудиторних занять. Тому використання інфокомунікаційних технологій дозволяє частково розв'язати цю проблему.

Характер впровадження інфокомунікаційних технологій і різноманітність технологічних рішень при розв'язанні конкретних навчальних задач враховує специфіку конкретного напряму підготовки майбутніх фахівців. Під час впровадження інфокомунікаційних технологій під час викладання освітнього компоненту «Наукова етика та академічне письмо» було поставлено ряд завдань, які стали фундаментом для подальшого впровадження електронних систем навчання в освітній процес:

- комп'ютеризація – забезпечення кафедри комп'ютерною технікою і програмним забезпеченням для виготовлення цифрових освітніх ресурсів.

- створення місць впровадження електронних систем навчання майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту. Організовано Центр електронного навчання, у якому здобувачам вищої освіти надається безкоштовний доступ до мережі Інтернет. Оптоволоконне об'єднання корпусів і навчальних приміщень наблизило студентів фізкультурних спеціальностей до ресурсів електронної бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова з інших кафедр, бібліотек Інститутів.

- електронна бібліотека, де ресурсами цього елементу є електронні книги зі списку рекомендованої літератури для майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту, який підготовлений викладачами кафедр факультету. Це – адресна допомога здобувачам вищої освіти з підготовки до навчального курсу «Наукова етика та академічне письмо», що виключає використання «спаму» літератури, яким заповнено електронні бібліотеки в Інтернеті. Технічними питаннями формування електронної бібліотеки займається спеціальна загальноуніверситетська служба, яка здійснює каталогізацію і забезпечує захист, важливий з погляду реалізації авторських прав і захисту інтелектуальної власності. Головний результат цього етапу полягає у тому, що, дані автоматизованого комп'ютерного контролю кількості скачувань засвідчують про попит майбутніх фахівців фізичного виховання ті спорту щодо навчально-методичної літератури, а значить здобувач вищої освіти має можливість віддалено 24 години 7 днів на тиждень користуватись представленою у репозитарії науковою продукцією.

Висновки. Сьогодні академічне письмо у закладах вищої освіти є одним із найважливіших елементів наукової діяльності здобувачів вищої освіти, які беруть участь у науковій комунікації. Метою навчання академічного письма майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту є, насамперед, розвиток і вдосконалення мовних навичок у сфері наукової комунікації та формування вмінь працювати з науковими текстами різних жанрів, з акцентом на анотацію. Лексика та приклади типового синтаксису на основі академічних текстів слугують основою для створення власних наукових текстів. На основі вивчення науково-методичної літератури, аналізу досвіду роботи викладачів вітчизняних та іноземних вищих навчальних закладів було показано значення інфокомунікаційних освітніх технологій, визначені основні напрямки та завдання щодо використання новітніх засобів навчання у професійній підготовці майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Ефективність застосування інфокомунікаційних технологій у підготовці здобувачів вищої освіти та наукових кадрів полягає у формуванні навичок самонавчання, самостійної дослідницької діяльності та академічної комунікації. Використання цих технологій дозволяє отримувати доступ до знань, обмінюватися досвідом, працювати з науковими даними та презентувати результати науково-дослідницької роботи усно і письмово в академічному колі.

Перспективи подальших досліджень. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у розробці вправ для вдосконалення навичок академічного письма у майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту.

Література

1. Академічне письмо : навч. посіб. / уклад. С.К. Ревуцька, В.М. Зінченко. Кривий Ріг, 2019. 130 с.
2. Козолуп М., Комар Р. Навчання академічного письма у вищій школі: теоретико-методологічні засади. Актуальні питання гуманітарних наук. 2020. Том 2. № 29. С. 220–225.
3. Кузнєцова О.В., Тарасова С.О. Академічне письмо: проблеми та шляхи вирішення. Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ : матер. IX Міжнар. наук.-метод. конф., м. Харків, 28 квіт. 2017 р. Харків, 2017. С. 89-90.
4. Лютий Т.В. Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів. Суми, 2018. Режим доступу: https://www.dropbox.com/s/63irdh9zfsfh6s9/04_LyutyyTV_Academic_Writing.pdf?dl=0.
5. Серебрянська І. Основи академічного письма в закладах вищої освіти: міждисциплінарне спрямування. Educological discourse. 2021. №1(32). С. 87–100.
6. Тимошенко Т. В., Гречихіна Н. В. Академічне письмо. Наукові записки. Кіровоград : КНТУ, 2009. Вип. 9. С. 214–219.
7. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2012. 320 с.
8. Шліхта Н., Шліхта І. Основи академічного письма: методичні рекомендації та програма курсу. Київ. 2016. 61 с.
9. Vorenberg A. Strategies and techniques for teaching legal analysis and writing. New York: Wolters Kluwer, 2012. 49 p.
10. Bruce I. Theory and Concepts of English for Academic Purposes. Palgrave Macmillan, 2011. 227 p.

Reference

1. Revutska, S.K., Zinchenko, V.M. (2019). Academic writing: teaching aids: manual. 130 p.
2. Kozolup, M., Komar, R. (2020). Teaching academic writing in higher education: theoretical and methodological principles. *Current issues in the humanities*. Volume 2. № 29. P. 220–225.
3. Kuznetsova, O.V., Tarasova, S.O. (2017). Academic writing: problems and solutions. Methodological and psychological and pedagogical problems of teaching foreign languages at the present stage: *Ways of integrating schools and universities:* Materials of the IX International Scientific and Methodological Conference, Kharkiv, April 28, 2017. Kharkiv, 2017. P. 89-90.
4. Lyutyi, T. V. (2018). Academic writing and publication of scientific results. URL:https://www.dropbox.com/s/63irdh9zfsfh6s9/04_LyutyyTV_Academic_Writing.pdf?dl=0 .
5. Serebrianska, I. (2021). Fundamentals of academic writing in higher education institutions: interdisciplinary direction. *Educological discourse*. №1(32). P. 87–100.
6. Tymoshenko, T. V., Hrechykhina, N. V. (2009). Academic writing. *Scientific notes*. Vol. 9. P. 214–219.
7. Khoruzhyi, H. F. (2012). Academic culture: values and principles of higher education. 320 p.
8. Shlikhta, N., Shlikhta, I. (2016). Fundamentals of Academic Writing. 61 p.
9. Vorenberg, A. (2012). Strategies and Techniques for Teaching Legal Analysis and Writing. New York: Wolters Kluwer, 2012. 49 p.
10. Bruce I. (2011). Theory and Concepts of English for Academic Purposes. Palgrave Macmillan. 227 p.